

MINDEORD OM H. C. FRYDENDAHL

Af Olaf Andersen

I vide kredse føltes det som en smærtelig tidende, da presse og radio meldte om lærer H. C. Frydendahls død. I Historisk Samfund for Fyns Stift var han et skattet medlem af repræsentantskab, forretningsudvalg og skriftudvalg. Som hjemstavnsforsker havde hans navn en god klang ud over landet. Og da sygdommen brød hans kraft stod han midt i et omfattende arbejde med udgivelse af fynske folke-minder og udarbejdelse af en jysk og en fynsk sognehistorie.

Sidste efteraar maatte Frydendahl lade sig indlægge paa Ringe Sygehus, ramt af en alvorlig sygdom. Efter gentagne operationer svingede hans tilstand frem og tilbage, indtil der hen paa foraaet indtraadte nogen bedring, saa han kunde flyttes hjem til Krarup. Samvittighedsfuld til det yderste, som han var, gjorde han et forsøg paa at genoptage sit daglige arbejde. „Jeg har nu holdt Skole i en Uge,“ skrev han den 15. april, „men det kniber med Kræfterne. Haaber, at Sommeren skal hjælpe.“ Men sygdommen havde for stærkt et tag i ham. Nye sygehusophold fulgte, først i Svendborg, derefter i Ringe, og her døde han den 2. juli.

Hans Christian Thomsen Frydendahl fødtes den 13. juni 1888 i Eskelund i Brørup sogn. I sin barndom og tidligste ungdom tog han del i arbejdet hjemme paa sin fars gaard, men det var boglige sysler, der drog ham. Saa kom han paa seminarium og tog lærereksamen fra Gedved 1909. Efter nogen aars virke som andenlærer i Holsted blev han i 1912 lærer ved centralskolen i Ejby og i 1916 førstelærer og kirkesanger i Krarup. Gennem 31 aar øvede han her en manddomsgærnning, der gjorde hans navn kendt og afholdt blandt nær og fjern, og ikke mindst paa Fyn.

H. C. Frydendahl var en udmærket lærer, fængslende og samvittighedsfuld. Alene ved sin skolegærning har han sikret sig et smukt eftermæle. Først og fremmest vil hans navn dog bli nævnt med hæder i forbindelse med hans uegennyttige og vidtrækkende arbejde som egnshistoriker og folkemindesamler.

Man har før set, at der helst skulde en jysk sædemand til, for at det rigtig kunde grønnes og gro i den gavmilde fynske folkemuld. Det var tyboen Kristen Kold, der satte folkehøjskolen i gang paa Fyn, og det var herovre, hans tanker om en fri børneskole fandt jordbund og voksested. Paa tilsvarende vis blev det den sydjyske bondesøn H. C. Frydendahl, der kom til at sætte fart i opdyrkningen af en folkelig arbejdsmark, som hidtil i stort omfang havde ligget brak.

Tidlig vaktet hans sans for ældre tiders landsbyliv og hans lyst til at indsamle folkeminder. Kun 13 aar gammel fik han fat i Evald Tang Kristensens „Skattegraveren“. Det slidte bind blev hans kæreste læsning, og uden at nogen vidste det, gav han sig til at optegne sagn og viser, remser og mundheld, først paa løse blade og senere i hæfter, som han omhyggeligt gemte.

I sin uddannelsestid og under sin første lærervirksomhed gjorde han ingen optegnelser. Men i Krarup tog han sin yndlingssyssel op igen. Samtidig med, at han indsamlede og nedskrev sognets stednavne, fik han gamle folk til at fortælle om svundne tider. Og i „Fynsk Hjemstavns“ tryktes efterhaanden en mængde „Gamle Sandsager“. Paa tidsskriftets blaa omslag fandtes gerne et eller flere spørgsmaal til læserne vedrørende folkeminder og egns historie. Mænd og kvinder omkring paa Fyn kom med i arbejdet, det strømmede ind med breve og pakker, og i 1945 kunde Frydendahl udsende I. bind af en fyldig samling „Fynske Folkeminder“, der ikke tidligere havde været trykt.

Folkeminderne var Frydendahls hjærtebarn. Men ogsaa spørgsmaalet om fortidens jærnudvinding optog ham stærkt. Paa Fyn kendte man kun et par slaggefund, men Frydendahl gjorde studier i marken, og det lykkedes ham at paavise en række udvindingspladser, dels paa Fyn, dels ved Grimstrup i Vestjylland.

Det var intet mindre end en bedrift, da Frydendahl ved nytåarstid 1928 udsendte første hæfte af maanedsskriftet *Fynsk Hjemstavn*. Det saa godt ud; udgiveren havde megen sans for værdien af et smukt udstyr. I tolv aar lykkedes det ham at holde tidsskriftet gaaende, og han samlede her et stort og righoldigt stof, der kaster lys over fynsk natur og folkeliv, sagn og sæd, historie og folkemaal.

Frydendahl ønskede altid at føre en undersøgelse til bunds, og hvad han skrev, ikklædte han en vel afrundet form. Grundighed og omhu i smaat som i stort var et særkende for alt, hvad denne mand tog sig for. Arbejdet med „Fynsk Hjemstavn“ krævede da ogsaa personlige ofre af tid, kræfter og penge. Der var altid rigeligt med stof — et vidnesbyrd om, at tidsskriftet havde udløst en slumrende trang til at bore dybere ned i den folkelige undergrund. Men skønt hundreder af fynboer var glade for „Fynsk Hjemstavn“, vandt det alligevel ikke den paaskønnelse, det havde fortjent. I flere aar gav det underskud, og til sidst maatte Frydendahl, hvor nødig han end vilde, sige stop. Nu og i fremtiden er der grund til at være ham taknemlig, fordi han saa længe holdt skuden under sejl. For enhver, der sysler med fynske emner, er disse tolv aargange et kildeskrift af rang.

Men den utrættelige hjemstavnsgransker nøjedes ikke med det trykte ord. Det vil alle dage staa for mig som noget uforglemmeligt, hver gang Frydendahl førte mig ind i sit allerhelligste, et rum, hvor der paa hylder fra gulv til loft stod lange rækker af papbind med tusinder og atter tusinder af optegnelser vedrørende Fyns topografi, person- og kulturhistorie. Her var billeder og udklip, breve og optegnelser fra alle fynske sogne og om mænd og kvinder, der hørte hjemme paa Fyn eller havde tilknytning til den fynske øgruppe. Og desuden en afdeling for „saglige emner“, altsammen ordnet efter bogstavfølge, saa man hurtigt kunde finde, hvad man havde brug for.

„Fynsk Hjemstavns Samling“ — saadan døbte Frydendahl sit værk — er sikkert enestaaende i Danmark. Der menes, at den tæller omkring 100,000 numre. Et saa mægtigt kildestof maatte naturligvis sikres imod undergang. Og i 1938 testamenterede Frydendahl det

hele til Odense bys offentlige samlinger. „Fynsk Hjemstavns Samling“ vil nu bli overført til Fyns Stiftsmuseum og gjort tilgængelig for enhver, der ønsker oplysning om den fynske øgruppe.

Til den egn af Sydfyn, hvor Frydendahl fik sin arbejdsplads, knytter sig mindet om de to egnhistorikere, gaardejer N. Rasmussen Søkilde og lærer S. Jørgensen, Kistrup. Deres navn og gærning var vel nok kendt ud over Fyn, men ikke tilstrækkelig kendt. Derfor var det et fortjenstfuldt stykke arbejde, Frydendahl udførte, da han i hundredaarene for disse mænds fødsel udsendte bøger om deres levned og livsværk. Det er gjort med en grundighed, der i enkelte tilfælde har medført, at noget mindre væsentligt er taget med, men tillige med en nænsom og dybtgaaende indlevelse i disse mænds personlighed og betydning. I 1944 udsendte han endvidere „J. Chr. Clausens Mindebog“ og sidst paa aaret 1946 „Dyrlæge P. Jensens Hundreдаarsbog“.

Et stort og smukt værk er bogen om Kværndrup (1943), skrevet af stedkendte mænd og redigeret af H. C. Frydendahl. Naar et sogns historie skrives af flere, og derved uundgaaeligt mister noget af helhedspræget, kan det næppe gøres bedre, end det er sket her under redaktørens omsorgsfulde og kyndige førerskab.

Men saa hans eget sogn? Det siger sig selv, at en mand med hans indstilling ikke kunde leve i mange aar paa samme sted uden at faa lyst til at skrive sognets historie. Han har da ogsaa i aarevis indsamlet stof til en skildring af Krarup sogn, og kun hans altfor tidlige død har hindret ham i at tilrettelægge og fuldføre værket.

Noget lignende gælder hans sydjyske fødesogn. Frydendahl elskede sin hjemstavns, men han overførte sin kærlighed til den smilende ø, hvor han fik sin livsgærning. Han blev en ihærdig og forstaaende gransker af fynsk egenart. Ingen vil dog undre sig over, at han i de senere aar omfattede barndomslandet med en særlig varme. Det var ham en stor glæde, da han fik opfordring til at skrive Brørup sogns historie, og han var meget optaget af forarbejderne til denne nye og store opgaves løsning. Grunden var allerede lagt — og af ingen rin-

gere end den udmærkede egnhistoriker Søren Alkærsig. Han døde imidlertid for faa aar siden, og nu er Frydendahl ogsaa borte. Her, som i tilfældet Krarup, maa man oprigtigt haabe, det vil lykkes at finde mænd, der har forudsætninger for at fuldføre den bygning, hvortil sylden er lagt med saa megen dygtighed og omhu.

Det var forbavsende, hvad Frydendahl kunde overkomme. Foruden de bøger, han naaede at udgive, skrev han adskillige afhandlinger i „Fynske Aarbøger“ og andre historiske tidsskrifter. Og den store læseverden kom han i forbindelse med gennem talrige artikler i forskellige dagblade og ugeblade.

H. C. Frydendahl fik efterhaanden en række tillidshverv indenfor hjemstavnsbevægelsens omraade. Han sad i styrelsen for „Landsforeningen for Hjemstavnskultur“ fra dens stiftelse i 1939 og i redaktionsudvalget for tidsskriftet „Dansk Hjemstavn“ 1942—45. Som naturelser omfattede han fredningsarbejdet med megen varme og var til sin død formand i naturfredningsudvalget for Krarup-Espe og omegn. Han har ogsaa deltaget i afholdsbevægelsen og i biblioteksarbejdet. I Historisk Samfunds ledelse kom han med i 1939, da de to fynske amtssamfund blev slaaet sammen til eet. Fra videnskabelig side satte man megen pris paa hans virksomhed som folkeminde-samler, og i de senere aar havde han den glæde at modtage statsunderstøttelse til dets videreførelse.

Der staar en stor plads tom efter H. C. Frydendahl. Meget af det, han drømte om at udrette, vil aldrig se dagens lys. Men vi takker ham ikke alene for det arbejde, han fik lykke til at gennemføre; vi takker ham lige saa fuldt for de muligheder, han har skabt og tilrettelagt. Hans samlerværk rækker langt ud i fremtiden. Han kom derovre fra „hovedlandet“, ladet med bunden varme, med initiativ og stilfærdig handlekraft. Vi føler hans bortgang som et tab, men hans livsværk som en æggende spore. Hans navn vil leve som et af de bedste i arbejdet for at rodfæste det danske folk i vor rige kulturarv og i den glæde, det skænker at fordybe sig i mindernes verden.

Gennem mange aars samarbejde lærte jeg at værdsætte Frydendahl

højt. Hans jyske lynne røbede sig i en vis forsigtig tilbageholdenhed overfor folk, han ikke kendte. Han stod paa vagt overfor alt uægte væsen og lod sig aldrig blænde af en glat og glimrende overflade. Men naar mennesker havde vundet hans tillid, var han den hjælpsomme mand, der aldrig skyede nogen ulejlighed. Han var stilfærdig af væsen og tale, redelig til bunden af sin sjæl, et fint, lødigt og helstøbt menneske.

I 1915 holdt H. C. Frydendahl bryllup med Dagmar Ebbesen Hansen, en lærerdatter fra Sydjylland. I ægteskabet er der seks børn, en søn, som er arkitekt i Stockholm, og fem døtre. I den gamle Krarup skole (opført 1805 af grevinde Sybilla Reventlow) levedes et rigt hjemliv, og paa dette særprægede sted, ved foden af den ejendommelige kirkebanke, skabte Frydendahl og hans hustru, saavel ude som inde, en smuk ramme om hverdagens arbejde. Frydendahl var god at gæste, og jeg vil savne de frugtbare samtaler, jeg har haft med ham i hans hjem; der var noget velgørende jævnt og samtidig noget vidtskuende over hans tale, det var, som hans blik altid var rettet mod synsdybder i fortid og fremtid. En dejlig have gemmer sig i en sækning i jordsmonnet nord for skolen. Her kunde man sidde i sol og lunhed og lytte til blæstens orgelbrus i de mægtige abeliner paa kirkebanken. Og deroppe har nu Frydendahl fundet sit sidste hvilested — tæt ind under den kirke, som han følte sig saa inderligt knyttet til, og som han har sunget om i et lille digt, det eneste fra hans haand jeg har set paa tryk:

End drager den Kirke paa Bankens Top
i Skumringen Tanke og Øje.
Naar Bedeslag toner, vi skuer der op
og takker for Fred efter Møje.